

Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

**«ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΗΝ ΠΛΑΚΑ ΔΥΟ ΟΡΟΦΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΓΕΙΟ
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
ΣΕ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟ ΟΙΚΗΜΑ»**

**ΟΔΟΣ ΚΥΡΡΗΣΤΟΥ 9
ΠΛΑΚΑ, ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ:
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΝΤΙΓΟΝΗ
ΜΠΑΜΠΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΥ

Ο νεοκλασικισμός όσον αφορά την αρχιτεκτονική εκδηλώθηκε στην Ιταλία τον 17^ο αιώνα και απλώθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη τον 18^ο, με κύρια χαρακτηριστικά την χρησιμοποίηση κίωνων και κιονόκρανων, αετωμάτων και κλασικών διακοσμητικών μοτίβων . Ο νεοκλασικισμός στην Ελλάδα, θα μπορούσε να πει κανείς ότι συμπίπτει με την άφιξη του πρίγκιπα Όθωνα. Το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο της Αθήνας προκάλεσε αντιδράσεις επειδή έθιγε διάφορα μικροσυμφέροντα. Οι συνεχείς αναθεωρήσεις περιόρισαν την αρχική μεγαλεπίβολη κλίμακά του, όπου επικράτησε η κοντόφθαλμη παραλλαγή του. Σημαντικό ρόλο στην νέα πρωτεύουσα του κράτους έπαιξαν οι έλληνες της διασποράς. Έτσι η Αθήνα σιγά – σιγά άρχισε να οικοδομείται και να διαμορφώνεται σαν πραγματική πρωτεύουσα. Αρχιτεκτονικά υλοποιείται το πνεύμα των γερμανών αρχιτεκτόνων. Ο νεοκλασικισμός δεν εφαρμόζεται μόνο στα κτίρια των αστών αλλά και σε αυτά των μικροαστών. Παραλλαγές του βρίσκονται και στις μονοκατοικίες των συνοικιών. Διακοσμητικά στοιχεία της αρχαίας ελληνικής τέχνης χρησιμοποιούνται από πολλούς. Τα περισσότερα από αυτά τα κτίρια θα διατηρηθούν μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Από το 1950 και ιδιαίτερα την δεκαετία του '65 – 75' , θα Αθηναϊκά νεοκλασικά θα καταστραφούν λόγω της αλόγιστης ανοικοδόμησης. Μερικά με Προεδρικά Διατάγματα, θα χαρακτηριστούν «Διατηρητέα». Από αυτά, άλλα θα ερειπωθούν και άλλα θα αναπαλαιωθούν για να επαναχρησιμοποιηθούν. Συχνά με το πρόσχημα της αναπαλαίωσης θα γίνουν επεμβάσεις τέτοιες που θα καταστρέψουν την αυθεντικότητα του κτιρίου.

ΑΠΟ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΧΩΡΙΟ, ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Το 1834, όταν η Αθήνα ανακηρύχθηκε επίσημα πρωτεύουσα του Ελληνικού Κράτους, δεν ήταν παρά μόνο ένα μικρό χωριό γύρω από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Την μεταμόρφωση του μεσαιωνικού χωριού σε πολιτεία οραματίστηκαν πρώτοι ο Έλληνας αρχιτέκτονας Σταμάτιος Κλεάνθης και ο Γερμανός Εντουαρτ Σουμπερτ. Οι δύο αρχιτέκτονες σίγουροι ότι η Αθήνα, χάρη στην ιστορία και τα μνημεία της, θα προσέλκυε το παγκόσμιο ενδιαφέρον, συνέταξαν το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο (1831 – 1833). Πρωταρχικό τους μέλημα ήταν η αρμονική συνύπαρξη του παρελθόντος και του παρόντος. Μια μεγάλη περιοχή γύρω από την ακρόπολη χαρακτηρίστηκε ως «Αρχαιολογική ζώνη» για να αποτελέσει μελλοντικά ένα είδος μουσείου της αρχαίας οικοδομικής τέχνης που όμοιο του δεν θα έχει να παρουσιάσει καμία άλλη Ευρωπαϊκή πόλη. Ταυτόχρονα δημιούργησαν μεγάλα τετράγωνα με πλατύς δρόμους και πλατείες και καθόρισαν τις θέσεις των Δημόσιων κτιρίων, των εκκλησιών και των κήπων. Οι βασικές ιδέες που έθεσαν οι δύο αρχιτέκτονες οδήγησαν όλες τις προσπάθειες για πολεοδομική ανασυγκρότηση της πρωτεύουσας για πολλά χρόνια.

Η ανάπτυξη της νέας πόλης έγινε με πολύ γρήγορο ρυθμό και σύντομα επεκτάθηκε έξω από τα όρια του πρώτου σχεδίου. Δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς τι οικοδομικός οργανισμός σημειώθηκε τα χρόνια αυτά. Τα σπίτια ξεφύτρωναν σαν μανιτάρια και άρχισαν να χτίζονται τα πρώτα δημόσια κτίρια. Πολλοί αρχιτέκτονες, Έλληνες και ξένοι, συγκεντρώθηκαν στην Αθήνα για να καλύψουν τις μεγάλες ανάγκες που είχαν δημιουργήσει οι οικοδομικές δραστηριότητες. Η Αθήνα έγινε τότε όπως ήταν παλιότερα η Ρώμη και το Παρίσι, τόπος σπουδών, έρευνας και μελέτης της Νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Οι αρχιτέκτονες που είχαν εγκατασταθεί στην Αθήνα, πιστοί

στους κανόνες της αρχαίας Ελληνικής αρχιτεκτονικής, αναδείχτηκαν άξιοι εκπρόσωποι του «Ρομαντικού κλασικισμού», ενός ρυθμού που επικράτησε σε ολόκληρη την Ευρώπη από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Στην Ελλάδα ο Ρομαντικός κλασικισμός επέζησε ως και τις αρχές του αιώνα μας και έδωσε το δικό του χρώμα όχι μόνο στην Αθήνα αλλά και στις άλλες πόλεις του Νεοσύστατου τότε Ελληνικού κράτους.

Έλληνες και ξένοι αρχιτέκτονες, μαζί με τους αξιωματικούς του Μηχανικού σώματος, δούλεψαν για την ανοικοδομήσει της πρωτεύουσας. Στα πρώιμα αυτά χρόνια η Αθήνα θα πάρει τα σκήπτρα και στον πνευματικό τομέα. Το 1835 άρχισε να λειτουργεί το κεντρικό αρχαιολογικό μουσείο της χώρας, μέσα σε ένα αρχαίο ναό στο Θησείο, και στην Ακρόπολη ξεκίνησαν οι εργασίες για την απομάκρυνση των μεσαιωνικών κτιρίων και την ανασύλωση των παλιών μνημείων. Το 1837 ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Αθηνών και την ίδια χρονιά λειτουργεί το σχολείο των Τεχνών, ο πρόδρομος του σημερινού πολυτεχνείου. Στα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα που έληξε το 1862 με την έξωσή του από την Ελλάδα, χτίστηκαν στην Αθήνα μερικά από τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής, πολλά από αυτά με δωρεές ευεργετών, αλλά και με συνεισφορές πολιτών.

Όλα τα κτίρια του 19^{ου} αιώνα χτίζονται σε νεοκλασικό ή ρομαντικό ρυθμό. Πολλά από αυτά, έργα γνωστών Ελλήνων και ξένων αρχιτεκτόνων, διακρίνονται για την τελειότητα της κατασκευής, το σχέδιο και τις αρμονικές αναλογίες και αποτελούν μνημεία της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής του τόπου μας. Ξεχωριστή φυσιογνωμία στην Αθήνα του περασμένου αιώνα, μια πόλη περιορισμένη σε έκταση, έδιναν και οι κατοικίες. Διώροφα ή τριώροφα το πολύ κτίρια, αλλά απλά κτίσματα και άλλα πλούσια αρχιτεκτονικά, περιτριγυρισμένα από κήπους και αυλές, υπήρχαν εκεί όπου σήμερα υψώνονται πολυώροφες οικοδομές. Όψεις με πλούσια αρχιτεκτονική διακόσμηση, σιδεριές με μεγάλη ποικιλία, ακροκέραμα και φουρούσια, ζωγραφισμένες κόγχες και αγάλματα θεών στην πρόσοψη, συντρόφευαν τον παλιό Αθηναίο στον περίπατό του στους δρόμους της πόλης. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα η πόλη είχε πάρει την μορφή πολιτείας χωρίς να έχει ξεφύγει από την κλίμακα που της είχαν δώσει οι πρώτοι αρχιτέκτονες, οι οποίοι είχαν σχεδιάσει μία πόλη για 40.000 – 50.000 κατοίκους.

Ένας από τους σπουδαιότερους εκπρόσωπους του νεοκλασικισμού ήταν ο Χριστιανός Χάνσεν. Μερικά από τα σπουδαιότερα έργα του είναι το κτίριο του Νομισματοκοπείου, το Πολιτικό Νοσοκομείο (στο οποίο σήμερα στεγάζεται το πνευματικό κέντρο του Δήμου Αθηναίων), την καθολική εκκλησία του Αγ. Παύλου στον Πειραιά, το παλιό κακουργιοδικείο στο Ψειρή (υπάρχει και σήμερα), καθώς επίσης συνεργάστηκε με άλλους αρχιτέκτονες για την ανασύλωση παλιών μνημείων της Ακρόπολης. Το έργο για το οποίο έγινε περισσότερο γνωστός είναι το Πανεπιστήμιο Αθηνών το οποίο θεμελιώθηκε το 1839.

Εικ. 1: Το πιο χαρακτηριστικό νεοκλασικό κτίσμα στο κέντρο της Αθήνας, το Σύνταγμα.

Η ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΥ

Είναι γνωστό ότι, η πρώτη - από το 1833 και ύστερα - εμφάνιση διαμορφωμένων αστικών κτιρίων στην Αθήνα και μάλιστα στο πνεύμα της λιτής κλασικής ρυθμολογίας, οφείλεται κατά κύριο λόγο στους Βαυαρούς μηχανικούς και αρχιτέκτονες της συνοδείας του βασιλιά Όθωνα, αν και - κατ' εξαίρεση - η παρουσία του Έλληνα δημιουργού Σταμάτη Κλεάνθη τοποθετείται ήδη σ' αυτή την πρώιμη φάση. Πάντως, ο αθηναϊκός κλασικισμός αναπτύχθηκε αργότερα σε ένα αυτοδύναμο και ευρύτατα αποδεκτό μορφολογικό σύστημα, σφραγίζοντας το αισθητικό ύφος της νεοσύστατης πρωτεύουσας, σε διάστημα περισσότερο από 70 χρόνια. Χωρίς άλλο, αυτή η ασυνήθιστη διάρκεια και εμμονή στον κλασικισμό αποτελεί μία μοναδικότητα, για το σύνολο των στιλιστικών τάσεων του 19^{ου} αιώνα στον Ευρωπαϊκό χώρο. Και δεν είναι αυτό ένα τυχαίο γεγονός, καθ' όσον το βασικό κίνητρο της πηγαίας προτίμησης, αυτό δηλαδή που θα αποκαλούσαμε «αισθητική μνήμη», ουδέποτε έλειπε παντελώς από τους Αθηναίους, που επί τους αιώνες βίωναν μέσα στην πόλη τους, την παρουσία των ανυπέρβλητων μνημείων. Εξάλλου μας είναι γνωστό ότι οι πρώτοι αρχιτέκτονες της Αθήνας, όπως οι Σταμάτης Κλεάνθης, Χριστιανός Χάνσεν, Παναγής Κάλκος κ.α. όντας σπουδασμένοι σε σχολές της Ευρώπης μετείχαν οπωσδήποτε του πνεύματος της αρχαιολατρίας που δέσποζε στην δύση, κυρίως κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του αιώνα. Κορυφαίος αυτού του πνεύματος ήταν ο ίδιος ο Λουδοβίκος Α' του Μονάχου (πατέρας του Όθωνα), στον αρχιτέκτονα του οποίου, τον Φρειδερίκο Γκερτνερ, οφείλεται το πρώτο μνημειακό οικοδόμημα

της πρωτεύουσας, το ανάκτορο (1836 – 45) που σήμερα στεγάζει την Βουλή των Ελλήνων.

Λίγο αργότερα (το 1839) άρχισε να χτίζεται από τον Χριστιανό Χάνσεν το Πανεπιστήμιο, πάνω στην απόκεντρη οριογραμμή του νέου ρυμοτομικού σχεδίου. Και τα δύο αρχιτεκτονήματα αποτελούσαν για τους Αθηναίους υπόδειγμα μορφολογικής έκφρασης και ποιοτικής εφαρμογής στην αστική αρχιτεκτονική. Για πρώτη φορά – έπειτα από αιώνες σχεδόν απόλυτης απραξίας – σμυλέφθηκαν επάνω στο παρθένο λευκό μάρμαρο κομψά Ιωνικά πρόπυλα και στιβαρές Δωρικές κιονοστοιχίες, διακοσμητικές φρίζες και ανθεμωτοί ακροκέραμοι, και τόσα άλλα στοιχεία δανεισμένα από τα μνημεία της Ακρόπολης. Τότε επίσης εμφανίζονται στις αίθουσες αυτών των κτιρίων, πολύχρωμες τοιχογραφίες και τα ανεξάντλητα διακοσμητικά μοτίβα των οροφών τους. Και αμέσως, αυτό το εντυπωσιακό ρεύμα της καλαισθησίας και του μνημειακού ύφους, περνά και στην ιδιωτική αρχιτεκτονική. Ο Θεόφιλος Χάνσεν χτίζει το Μέγαρο Δημητρίου (στην Θέση της Μεγάλης Βρετανίας), ενώ λίγο προηγούμενος ο Στ. Κλεάνθης είχε δημιουργήσει ένα από τα ωραιότερα σπίτια στην Αθήνα, την οικία Ράλλη, στην πλ. Κλαυθμώνος – το πρώτο θύμα μεταγενέστερων κατεδαφίσεων ήδη πριν από τον πόλεμο. Κατόπιν ακολούθησε πλήθος άλλων σπιτιών – επωνύμων και ανωνύμων – καθώς οι δρόμοι του κέντρου, Αιόλου, Αθηνάς, Ερμού, Πειραιώς, Σταδίου, έδιναν πλέον μία μοναδική εικόνα αρχοντιάς και αισθητικής αρμονίας, με τα νεοκλασικά τους σύνολα.

Περί τα μέσα του αιώνα αναδείχθηκε – ανάμεσα στους αρχιτέκτονες – ο πλέον πιστός του λεγόμενου «ιδεολογικού κλασικισμού», ο Λύσανδρος Καυταντζόγλου (άλλοι τον κατατάσσουν στους «δογματικούς») με το αυστηρής μορφής Αρσάκειο (1846) και – περί τις δύο δεκαετίες αργότερα – με το κορυφαίο έργο του: το συγκρότημα κτιρίων του Πολυτεχνείου, της οδού Πατησίων. Ένα έργο που τον αναδεικνύει σε επιδέξιο χειριστή των ελληνικών ρυθμών. Εκείνα τα χρόνια – προς το τέλος της Οθωνικής περιόδου και στο ξεκίνημα της βασιλείας του Γεωργίου Α' – επανέρχεται στην δράση ο Θεόφιλος Χάνσεν, για να πλουτίσει την εικόνα της νεοκλασικής Αθήνας με δύο ακόμη μνημειακά οικοδομήματα, που πλαισίωσαν το Πανεπιστήμιο: την Ακαδημία και την Βιβλιοθήκη, που άρχισαν να χτίζονται το 1859 και το 1884 αντιστοίχως. Έτσι ολοκληρώθηκε η λεγόμενη «τριλογία του Χάνσεν», που έκτοτε αποτελεί τον αρχιτεκτονικό «ομφαλό» της Αθήνας. Ιδιαίτερα, όσον αφορά την Ακαδημία, δεν θα ήταν υπερβολή να την κατατάξουμε – ίσως, μαζί με το σύνολο των κτιρίων του πολυτεχνείου – στα ωραιότερα αρχιτεκτονήματα του 19^{ου} αιώνα στην Ευρώπη. Ο ίδιος ο Χάνσεν – που είχε χτίσει πολλά από τα λαμπρά οικοδομήματα της Βιέννης – δεχόταν ότι η Ακαδημία της Αθήνας ήταν το κορυφαίο δημιούργημά του. Και επιπλέον, ήταν τύχη για την Αθήνα ότι ο μεγάλος αυτός αρχιτέκτονας αποφάσισε να εγκαταστήσει εδώ – για την επίβλεψη των έργων του – τον καλύτερό του μαθητή: τον Ερνέστο Τσίλερ.

Καθώς ο Τσίλερ έχτισε το πρώτο μεγάλο έργο του, το παλατάκι του αρχαιολόγου Σλήμαν – το «Ιλίου Μέλαθρον» - της οδού Πανεπιστημίου, ήταν πια φανερό ότι ο Αθηναϊκός κλασικισμός έκλεινε οριστικά προς την ωρίμανση των εκφραστικών του μέσων, εμπλουτισμένων από το ποικίλο ρεπερτόριο της Ιταλικής αναγέννησης, σε ορισμένες περιπτώσεις και του Μανιερισμού, (Μέγαρο Σταθάτου) – γενικά, σε μία πλουραλιστική αντίληψη της μορφολογίας και της αισθητικής του κτιρίου. Τα πιο σπουδαία έργα του Τσίλερ, όπως το αδικοχαμένο Δημοτικό Θέατρο, το γειτονικό Μέγαρο Μελά, το αρχοντικό

Δελληγιώργη στην οδό Κανάρη, το Εθνικό Θέατρο και το – επίσης όψιμο – ανάκτορο του Κωνσταντίνου (σήμερα Προεδρικό Μέγαρο) κ.α., μετάδωσαν στην αστική αρχιτεκτονική της πρωτεύουσας αυτό το νέο πνεύμα, που επικράτησε γενικά έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Βεβαίως ανάλογες εκτροπές από τον κλασικό κανόνα εμφάνιζε και η αρχιτεκτονική του Γάλλου Ε. Τρουμ (μέγαρο Νεγρεπόντη, στην πλ. Συντάγματος και Λεωφ. Αμαλίας), ενώ αντίθετα, σπουδαίοι Έλληνες δημιουργοί συνέχιζαν να χτίζουν πιστοί στην παράδοση των ελληνικών ρυθμών. Ήταν π.χ. ο Αν. Θεοφιλάς (οικία Σερπιέρη – σήμερα η Αγροτική τράπεζα της οδού Πανεπιστημίου), ο Ι. Σέχος (το περίφημο Μέγαρο Μουρούζη, στην αρχή της οδού Πειραιώς) και πλήθος άλλων που παρέμειναν ως επί το πλείστον ανώνυμοι. Όλοι αυτοί στο σύνολό τους παρέδωσαν, τον 20^ο αιώνα, μια εντυπωσιακή, για την ομορφιά της Αθήνας, πραγματική «μητρόπολη» του Ευρωπαϊκού Κλασικισμού, της οποίας ο ανεκτίμητος αρχιτεκτονικός πλούτος χάθηκε για πάντα, θύμα της αλόγιστης οικοδόμησης της μεταπολεμικής εποχής.

Εικ. 2 Εμφανή χαρακτηριστικά δανεισμένα από τα αρχαία πρότυπα.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΥ

Ως σημαντικό και αξιοπρόσεκτο καλλιτεχνικό και πολιτιστικό γεγονός θα πρέπει να θεωρηθεί η είσοδος του Αρχιτεκτονικού κλασικισμού στην Αναγεννώμενη Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα. Για να κατανοηθεί η σημασία του, θα πρέπει κανείς να θυμηθεί ποια ήταν η εν γένει καλλιτεχνική κι ιδιαίτερα η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του τόπου κατά την διάρκεια της τουρκοκρατίας,

δηλαδή κατά τα τετρακόσια περίπου χρόνια, κατά τα οποία οι μεν Γραικοί εξακολουθούσαν να διαβιούν πνευματικά μέσα σε ένα πλαίσιο μεταβυζαντινό, ενώ η δυτική Ευρώπη της Αναγεννήσεως είχε αποδεχτεί τους κλασικούς ρυθμούς μαζί με άλλες κατευθύνσεις, πολιτικές και οικονομικές, που χαρακτηρίζουν τις εκκολλαπτόμενες τότε αστικές κοινωνίες. Η μεγάλη επανάσταση του 1821 είναι ασφαλώς το σημαντικότερο εθνικό, πολιτικό και ηθικό γεγονός της νεοελληνικής μας υποστάσεως. Το γεγονός αυτό διαφέρει από όλες τις προηγούμενες επαναστατικές απόπειρες, γιατί είναι προϊόν ενός πνεύματος νέου, καλλιεργημένου από τον Ελληνικό Διαφωτισμό, ενός πνεύματος που μετέχει στα σύγχρονά του ευρωπαϊκά ρεύματα και θέλει να αποδεσμεύσει την Ελλάδα όχι μόνο από τον οθωμανικό ζυγό αλλά, κατ' επέκταση και από κάθε ανατολίτικη παράδοση. Οι κλασικοί ρυθμοί που ασπάστηκε η Αναγέννηση δεν ήταν Ελληνικοί. Τουλάχιστον για τους τρεις πρώτους αιώνες (1450 – 1750) τα πρότυπα ήταν Ρωμαϊκά, αφού, η Ελλάδα παρέμενε άγνωστη, αποκλεισμένη. Από τα μέσα όμως του 18^{ου} αιώνα τα Ελληνικά μνημεία αρχίζουν να σπουδάζονται και να αποτυπώνονται, την ώρα που οι πολιτικοί φιλόσοφοι διδάσκουν νέες δημοκρατικές απόψεις που συγκλονίζουν την δομή των κρατών, απόψεις που προέρχονται και αυτές από την ελληνο-ρωμαϊκή πολιτική κληρονομιά. Η μελέτη των αρχαίων προτύπων βοηθά στο να εδραιωθούν νέες επιστήμες, η Αρχαιολογία και η Ιστορία της Τέχνης και επηρεάζουν την εν γένει πολιτιστική δημιουργία προς κατευθύνσεις κλασικιστικές.

Ο αρχιτεκτονικός κλασικισμός, με τα μνημεία του, κατέκλυσε όχι μόνο την Ευρώπη αλλά σχεδόν ολόκληρη την Υφήλιο. Νεοκλασικά δείγματα θα βρει κανείς τόσο στο Παρίσι και την Ρώμη, όσο και στην Μόσχα και το Cape town, στην Νέα Υόρκη, στην Κωνσταντινούπολη και στο Hong-Kong. Ο κλασικισμός αναδεικνύεται σαν διεθνές φαινόμενο που μοιραίως επιβάλλει μία σχετική ενότητα, απαραίτητο γνώρισμα κάθε ρυθμολογίας. Η νεοκλασική κουλτούρα της Ευρώπης προσέφερε στην Ελλάδα και μία άλλη εξυπηρέτηση, πολιτική αυτή την φορά: Με την σύγχρονη ορολογία θα μπορούσε να πει κανείς ότι η κλασικίζουσα Ευρώπη στήριξε την Ελληνική Υπόθεση, κατά τον κρίσιμο αγώνα του '21, με μία «καμπάνια δημοσίων σχέσεων» εντελώς πρώτης γραμμής. Με την αποκάλυψη των αρχαίων ελληνικών αξιών γεννήθηκε ένα αίσθημα συμπάθειας προς τον ξεσηκωμένο ελληνικό λαό, γεννήθηκε το διεθνές εκείνο πνευματικό και πολιτικό κίνημα παράλληλα προς τον κλασικισμό, που ονομάστηκε Φιλελληνισμός, και προκάλεσε την συσπείρωση όλων των πολιτικών αμφισβητήσεων γύρω από το «Ελληνικό Ζήτημα». Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι τα αρχαία μάρμαρα, με το φωτοστέφανο της δόξας τους, συνέβαλλαν στην απελευθέρωση όσο και τα σπαθιά των ηρώων του '21. Η ίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους είχε ως φυσικό επακόλουθο να δημιουργηθεί μία νέα κοινωνία, στην οποία οι φωτισμένοι ντόπιοι, όσο και οι έλληνες του εξωτερικού που συνέρευσαν – παρ' όλες τις πολλές διαφορές – είχαν μία κοινή επιδίωξη: να καταστήσουν την Νέα Ελλάδα ένα σύγχρονο κράτος, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Αυτή η μεταστροφή των μεταβυζαντινών Γραικών στις δυτικοευρωπαϊκές θεωρίες προκάλεσε μία άλλη εισβολή, ειρηνική. Η ελευθερωμένοι Ελλάδα κυριεύθηκε από τον κλασικισμό που επικράτησε σαν γενική πολιτιστική κατεύθυνση: Πολιτική θεωρία, κρατική οργάνωση και εφαρμογή, γλώσσα, ένδυση, κοσμική διαγωγή, τέχνες, αρχιτεκτονική, αποτέλεσαν ένα μείγμα αντιγραφής δυτικών

προτύπων και πατριωτικής λατρείας των αρχαίων προγόνων μόνον, αποκλείοντας τους βυζαντινούς.

Εικ. 3 Το Αρσάκειο

Από τα πρώτα βήματα η νεοκλασική αρχιτεκτονική έγινε αποδεκτή ως ο επίσημος εθνικός ρυθμός. Το φαινόμενο αυτό ίσως να είναι μοναδικό στην ιστορία της τέχνης, διότι επισημαίνει ένα ιδιαίτερης σημασίας πνευματικό αντιδάνειο: ότι δηλαδή ένα πολιτιστικό κίνημα επιστρέφει, ως «προσφορά που εισάγεται από το εξωτερικό», στον τόπο όπου δημιουργήθηκαν και από όπου «εξήχθησαν» οι βασικές ιδέες του και οι γεννητικές μορφές του. Έχει επικρατήσει να αποδίδεται τόσο η εισαγωγή όσο και η επικράτηση του αρχιτεκτονικού κλασικισμού στον Όθωνα και στην παρουσία των Βαυαρών στην Ελλάδα. Εν τούτοις, τρεις διαφορετικές «είσοδοι» των κλασικών ρυθμών έχουν σημειωθεί στον ελληνικό χώρο, και μάλιστα από διάφορες πλευρές και σε διάφορους χρόνους. Μία, η παλαιότερη, είναι η τρισχαριτωμένη παρουσία στα Ιόνια νησιά μιας σεμνής εξελληνισμένης υστεροαναγεννησιακής ρυθμολογίας που μας έρχεται από τις διαδοχικές κατοχές, βενετσιάνικη αγγλική και γαλλική, όπως και μία ανάλογη παρουσία στις Κυκλάδες, λόγω της επιβίωσης εκεί ζωντανών προπυργίων της παπικής εκκλησίας, σαφώς όμως λαϊκότερη. Μία τελευταία είναι αυτή που κατεβαίνει στην τουρκοκρατούμενη Βόρειο Ελλάδα και τα νησιά του Βόρειου και Ανατολικού Αιγαίου, κατά τον 19^ο αιώνα, και χαρακτηρίζεται από στοιχεία παρεφθαρμένων μεσευρωπαϊκών κλασικών ρυθμών, φιλτραρισμένων από

διέλευση μέσω Κωνσταντινουπόλεως. Μεταξύ των δύο, στέκεται γεωγραφικά και χρονικά ο καθαρότερος και εντονότερος από τους τρεις, ο κατ' εξοχήν ελληνικός κλασικισμός. Είναι ο ρυθμός που αναπτύχθηκε στην μικρή ελεύθερη πατρίδα μας από τον Καποδίστρια και πέρα, στις πόλεις Αίγινα, Ναύπλιο, Πάτρα, Σπέτσες, Τρίπολη, Κόρινθο κ.α. Η αλληλογραφία του πρώτου κυβερνήτη μας αποκαλύπτει την φροντίδα του για την ανάπτυξη των κυριοτέρων πόλεων. Έτσι τα πρώτα αυτά κτίρια ακολούθησαν έναν ρυθμό που η απλότητά του, η καθαρή σύλληψη, η οριζόντια σύνθεση, κατατάσσουν ήδη στην δυτικοευρωπαϊκή ρυθμολογική οικογένεια με τις κλασικές τάσεις. Το γεγονός αυτό είναι πολύ σημαντικό, όχι μόνο γιατί επισημαίνει την έναρξη ενός μεγάλου ρεύματος αλλά και διότι αποτελεί μία σαφή απόδειξη, ότι ο κλασικισμός ήταν μέρος του νέου πνεύματος και θα επικρατούσε, συν τω χρόνω στην Ελλάδα, έστω κι αν δεν έρχονταν στην χώρα μας οι Βαυαροί. Μάλιστα, θα πρέπει να τονισθεί, ότι ακόμη και αν δεν είχε γίνει το '21 και είχε παραμείνει ο τόπος υπό τον οθωμανικό ζυγό, πάλι θα επιβαλλόταν στην Ελλάδα ένα είδος κλασικισμού – εφόσον ο ρυθμός αυτός είχε γίνει αποδεκτός παγκοσμίως, αλλά και από την Τουρκία – ένα είδος ανάλογο ίσως με εκείνο που χαρακτηρίζει τα πολλά και αρχιτεκτονικώς αξιόλογα ευρωπαϊζόμενα μέγαρα του 19^{ου} αιώνα στην Κωνσταντινούπολη, στο Πέραν, στη Σμύρνη.

Θα μπορούσε κανείς να διαχωρίσει τις βασικές περιόδους, που δεν διαφέρουν πολύ από την αντίστοιχη εξέλιξη της δυτικοευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής, τον ίδιο αιώνα, δηλαδή τρεις υποδιαιρέσεις: α) ρομαντικός κλασικισμός, β) ρομαντισμό, δηλαδή νεοαναγέννηση και νεομπαρόκ, γ) εκλεκτικισμός. Έστω κι αν στην Ελλάδα η εξέλιξη αυτών των τάσεων δεν υπήρξε ποτέ τόσο σαφής, όσο στην δυτική Ευρώπη. Πρέπει πάντως, σαν γενικό χαρακτηριστικό, να σημειωθεί η διαρκής παρουσία αρχαιοελληνικών ρυθμολογικών στοιχείων και ενός ύφους εύμετρου, ασχέτως συνθέσεων. Η παρουσία αυτή υπήρξε τόσο σημαντική, ώστε στην Ελλάδα ο όρος κλασικισμός να χρησιμοποιείται αδιακρίτως αλλά δικαιολογημένα για να καλύπτει όλες τις παραλλαγές των κλασικών ρυθμών, επί έναν σχεδόν αιώνα.

Μία άλλη όψη είναι ίσως ακόμη πιο σημαντική και προσδίδει στον ελληνικό κλασικισμό μία κοινωνιολογική πλευρά πολύ ενδιαφέρουσα αλλά και πειστική. Πρόκειται για το γεγονός ότι παραλλήλως με τον επίσημο ρυθμό των δημόσιων κτιρίων ή των ιδιωτικών μεγάρων, παρατηρείται η ανάπτυξη ενός «λαϊκού κλασικισμού», ενός ρυθμού με πολύ μικρές διαστάσεις, πραγματικά ταπεινού, αφελούς, χαριτωμένου. Στα περίχωρα των μεγάλων πόλεων και σε πολλές συνοικίες της πρωτεύουσας και των επαρχιών υπάρχουν ακόμα παραδείγματα του γνήσιου αυτού ρυθμού. Ας θυμηθούμε σπίτια στην συνοικία του Μεταξουργείου ή του Ψυρρή στην Αθήνα, ή άλλα στο Ναύπλιο, Πάτρα, Ερμούπολη, Λαύριο, ακόμη και σε μικρά χωριά όπως το Κορωπί και το Μενίδι. Αυτά τα νεοκλασικά σπίτια διατήρησαν, σε πολλές περιπτώσεις, μία μη-κλασική εσωτερική διαρρύθμιση, που συνεχίζει την παράδοση της μεταβυζαντινής λαϊκής διατάξεως περί μίαν αυλή. Οι προσόψεις τους όμως καθώς και άλλα διακοσμητικά μέλη παρουσιάζουν μία κλασική επένδυση πραγματικά χαριτωμένη. Αυτή προέρχεται από μία ειλικρινή προσπάθεια, όπου διαφαίνεται μία αφελής κατάρτιση, που παντρεύεται όμως και ισορροπεί με μία όχι πάντα τέλεια εκτέλεση. Αυτά τα νεοκλασικά σπιτάκια, όσον αφορά τουλάχιστον τις διαστάσεις τους και την αρχιτεκτονική τους διακόσμηση, θα μπορούσαν πολύ καλά να ανήκουν σε συμπολίτες του Περικλή. Η κεραμική διακόσμηση, κιονόκρανα, ακρωτήρια, ακροκέραμα, μάλιστα και τρισδιάστατα

αγάλματα, τους προσδίδουν ακόμη περισσότερη χάρη και αποτελούν οπτικά αλλά και ψυχικά, άλλον έναν δεσμό με τους προγόνους. Το γεγονός αυτό, ότι δηλαδή εξελίσσονται παραλλήλως ένας μεγαλοπρεπής επίσημος ρυθμός και ένας μικρός αδερφός λαϊκός και ταπεινός, αλλά χυμώδης και γεμάτος χαριτωμένη αφέλεια, που μιλάει στις καρδιές των απλών ανθρώπων, αποτελεί ένα μοναδικό φαινόμενο και μία επιπλέον απόδειξη ότι ο κλασικισμός βρήκε στην Ελλάδα έδαφος πρόσφορο για να ανθίσει.

Μία μορφολογική σύγκριση μεταξύ του ελληνικού νεοκλασικού ρυθμού, ιδωμένου σε γενικότητα, και του πρεσβύτερου του δυτικοευρωπαϊκού, μπορεί να αποδώσει στον πρώτο τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Μία ενότητα μορφής και κατασκευής, που αναδεικνύει την ρυθμολογική πλευρά του έργου και συμβάλλει στην αισθητική ισορροπία του. Ο ελληνικός κλασικισμός είναι ίσως το ωραιότερο δείγμα του είδους στον 19^ο αιώνα, όπου ο ορθολογισμός της κατασκευής ταυτίζεται με το αίσθημα της μορφής.
- Μία καθαρότητα στην λεπτομέρεια και μία ευγένεια στις αναλογίες που οφείλονται στην κοντινή παρουσία των μεγαλόπρεπων αρχαίων προτύπων, χωρίς αυτό να σημαίνει έναν αρχαιολογικό παροξυσμό. Αυτή η καθαρότητα στην λεπτομέρεια οφείλεται επίσης στην ορθή χρήση του ελληνικού μαρμάρου και όλων των μεσογειακών δομικών υλικών, που διαμόρφωσαν άλλωστε την δομική φυσιογνωμία της αρχαίας ελληνορωμαϊκής αρχιτεκτονικής. Έτσι η ποίηση που εγκυμονεί κάθε υλικό με την υφή του, μπόρεσε να ολοκληρωθεί στην ποίηση της τελειωμένης μορφής.
- Μία φυσιολογική μορφολογική προσαρμογή στο ελληνικό περιβάλλον και στο διάφανο και λαμπρό ελληνικό φως, καθώς και μία σοφή εκλεπτυσμένη χρήση των αρχαίων αρχιτεκτονικών χρωματισμών, που είναι εντελώς ανύπαρκτη στη Δύση, όπου θα ήταν άλλωστε και ακατάληπτη.
- Μία ιδιαίτερη επισήμανση: ο νέος ρυθμός χαρακτηρίζεται από μία ανθρώπινη κλίμακα. Οι διαστάσεις του είναι πολύ μικρότερες σε σύγκριση με αντίστοιχα Ευρωπαϊκά κτίρια, και τα οικοδομήματά του αποτελούν μία εξανθρωπισμένη παρουσία. Τα κτίρια του ίδιου ρυθμού στην Δύση είναι όλα πελώριων διαστάσεων, ενώ ο ελληνικός κλασικισμός είναι πολύ μετρημένος στην κλίμακα του, πολύ ανθρώπινος. Αυτές οι διαστάσεις, βγαλμένες από την κυρίαρχη αίσθηση της ανθρώπινης κλίμακας, οδήγησαν με την σειρά τους σε μία ευγένεια παρουσίας, σε μία πραγματική ευμετρία.
- Το θέμα της κλίμακας αποτελεί ακόμη μία απόδειξη προσαρμογής στις τοπικές συνθήκες και στην ελληνική ψυχολογική διάθεση. Άλλωστε την ίδια ανθρώπινη κλίμακα αναγνωρίζουμε σε όλα τα μνημεία της αρχαίας Ελλάδας σε σύγκριση με τα αντίστοιχά τους γιγαντιαία Ρωμαϊκά, καθώς και στα Βυζαντινά σε σύγκριση με τα σύγχρονα τους μεσαιωνικά μνημεία της Δύσης. Η ανθρώπινη κλίμακα είναι το κεφαλαίωδες χαρακτηριστικό κάθε καλλιτεχνικής δημιουργίας σε αυτήν την γωνία του κόσμου, που λάτρευε τον άνθρωπο και το μέτρο.

Η εξέλιξη στην Ελλάδα των δύο νεοκλασικών ρυθμών, του επίσημου και του λαϊκού, ολοκληρώνεται με πλήρη κοινωνιολογική αντιστοιχία. Η νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα δεν υπήρξε απλή αντιγραφή του διεθνούς συρμού. Αντιθέτως, απέδειξε ότι έχει πολιτιστικό βάθος για να μπορεί να καταστεί ένα

σύμβολο και να πληρώσει μία αισθητική αλλά και πολιτική ανάγκη. Αυτό αληθεύει γιατί ο ελληνικός νεοκλασικός ρυθμός ενστερνίστηκε και αποτελεί την αρχιτεκτονική έκφραση του ίδιου εκείνου εθνικού πνεύματος αλλαγής, πολιτικής και πνευματικής που, στις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα, αυτοδημιουργήθηκε, απελευθέρωσε την Ελλάδα και έθεσε την στέρεη υποδομή για το σύγχρονο ελληνικό κράτος.

ΤΑ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ

Μιλώντας σήμερα για τα νεοκλασικά κτίρια της πρωτεύουσας, δεν μπορούμε να μην αναλογισθούμε την εκτεταμένη και σχεδόν συστηματική καταστροφή αμέτρητων τέτοιων κτιρίων στην διάρκεια των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών. Ήταν η περίοδος της ανοικοδόμησης και της οικονομικής ανάπτυξης, που μετέβαλαν ριζικά την κλίμακα και την μορφή της Αθήνας και αποτέλεσαν για πολλά χρόνια προτεραιότητες που ήταν αδύνατον να αναχαιπισθούν, ή έστω να πειθαρχηθούν κάπως από τις αδύναμες ατομικές ή και συλλογικές αντιδράσεις όσων έβλεπαν ότι καταστρέφεται η ιστορική και ιδιαίτερα σημαντική φυσιογνωμία της πόλης.

Σήμερα, παρ' όλες τις τεχνικές, οικονομικές και νομικές δυσκολίες, γίνονται αξιόλογες προσπάθειες και τα αποτελέσματά τους είναι φανερά στους κεντρικούς δρόμους της Αθήνας. Είναι ενδιαφέρον ότι στην όλη προσπάθεια προστασίας των νεοκλασικών κτιρίων της πόλης αναμείχθηκαν πολλές ελληνικές τράπεζες με ορατά αποτελέσματα. Π.χ. η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, τα κεντρικά γραφεία της οποίας στεγάζονται στο γνωστό νεοκλασικό συγκρότημα της οδού Αιόλου, έχει αποφασιστικά συμβάλλει στην επαναλειτουργία δύο σημαντικών κτιρίων που της ανήκουν και που για πολλά χρόνια είχαν σταματήσει να χρησιμοποιούνται. Πρόκειται για το παλιό ξενοδοχείο Excelsior, στην οδό Πανεπιστημίου, και για το παλιό Κεντρικό Ταχυδρομείο της Αθήνας, το γνωστό Μέγαρο Μελά του αρχιτέκτονα Ερνστ Τσίλερ, στην πλατεία Κοτζιά.

Εικ. 4, 5, 6 Μετώπες, Ακροκέραμα και αγάλματα εμπνευσμένα από την αρχαία Ελλάδα στολίζουν τα πιο εντυπωσιακά νεοκλασικά.

Το ακίνητο με το οποίο ασχοληθήκαμε για την διεκπεραίωση της πτυχιακής μας εργασίας βρίσκεται επί της οδού Κυρρήστου 9 στην Πλάκα. Η κατ' εξοχήν χρήση της περιοχής μας ώθησε στην μετατροπή του διατηρητέου μας σε καφετέρια – εστιατόριο.

Πρόκειται για ένα διατηρητέο κτίριο που χτίστηκε σε δύο φάσεις. Το πρώτο τμήμα του, που είναι και το κυρίως κτίριο, αποτελείται από υπόγειο, υπερυψωμένο ισόγειο και έναν όροφο και στεγάζεται με κεραμοσκεπή. Το δεύτερο τμήμα, που χτίστηκε μεταγενέστερα (για λόγους στέγασης μεταναστών) μοίρασε το ύψος του πρώτου τμήματος σε έναν επιπλέον όροφο.

ΟΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΕΣ

Το κτίριο με την υπάρχουσα μορφή είναι μικρό σε εμβαδόν για τις μετατροπές που θα επιθυμούσαμε να γίνουν. Αν και από Φ.Ε.Κ. απαγορεύεται ρητά η οποιαδήποτε επέμβαση στον κυρίως κορμό ενός διατηρητέου κτιρίου, για τις ανάγκες της πτυχιακής μας εργασίας κατεδαφίζουμε σχεδόν όλο το κτίριο, διατηρώντας μόνο την κυρίως και την πλαϊνή όψη. Κατά συνέπεια σαν επίπεδα των ορόφων μας διατηρούμε αυτά που υπήρχαν. Τα στοιχεία του κτιρίου που διατηρούνται ενισχύονται και

στηρίζονται επιπλέον από τις νέες κολώνες και τα νέα δοκάρια που προσθήσαμε.

Ο χώρος του δεύτερου τμήματος του κτιρίου μας (που κατεδαφίστηκε ολόκληρο) χτίζεται κανονικά από την αρχή.

Έχοντας ορίσει το νέο περίγραμμα του κτιρίου μας, βρίσκουμε την κατάλληλη θέση για την κατασκευή των μέσων κάθετης επικοινωνίας (ασανσέρ, κλίμακα) των ορόφων. Για την διέλευση των ανθρώπων κατασκευάζουμε δύο ασανσέρ και μία κλίμακα, καθώς επίσης κατασκευάζονται άλλα δύο ασανσέρ για την μεταφορά ποτών και τροφίμων.

• **ΥΠΟΓΕΙΟ**

Στο υπόγειο (που τώρα καλύπτει όλη την έκταση του κτιρίου) θα στεγάζονται όλοι οι βοηθητικοί χώροι (λεβητοστάσιο, δεξαμενή καυσίμων), τα γραφεία του λογιστή και του διευθυντή, τα αποδυτήρια και τα W.C. των υπαλλήλων, ο χώρος προετοιμασίας των τροφίμων και οι αποθήκες. Στην πλαϊνή όψη του κτιρίου δημιουργείται άνοιγμα και προσαρμόζεται σε αυτό αναβατόριο για να καταστεί δυνατή η παροχή των υλικών (τροφίμων και ποτών) από τους προμηθευτές. Το ύψος του υπογείου είναι μικρότερο από αυτό των υπόλοιπων ορόφων, οπότε η κλίμακα είναι μικρότερη. Τα δύο βοηθητικά ασανσέρ τοποθετούνται στην κουζίνα (χώρος προετοιμασίας τροφίμων) και στην αποθήκη ποτών, για να προμηθεύουν την κουζίνα του εστιατορίου και τα μπαρ αντίστοιχα.

• **ΙΣΟΓΕΙΟ**

Στο ισόγειο θα στεγαστεί το εστιατόριο. Η κουζίνα και τα W.C. κατασκευάζονται στο πίσω μέρος του κτιρίου και αερίζονται με μηχανικά μέσα. Οι διαστάσεις της κουζίνας είναι μικρές γιατί θα αποτελεί τον χώρο όπου θα προετοιμάζονται τα πιάτα για σερβίρισμα (το μαγείρεμα των τροφών θα γίνεται στο υπόγειο). Επίσης κατασκευάζεται ένα μπαρ για την παροχή ποτών πριν από το φαγητό. Το μπαρ και η κουζίνα έχουν από ένα βοηθητικό ασανσέρ για την παροχή υλικών από το υπόγειο (χωρίς να απαιτείται η χρήση της κλίμακας που θα αποτελούσε σπατάλη χρόνου και κόπου). Η τοποθέτηση των τραπεζοκαθισμάτων γίνεται σύμφωνα με τους κανονισμούς και με τις απαραίτητες αποστάσεις που πρέπει να έχουν ανάμεσά τους. Προς εκμετάλλευση του χώρου που δημιουργείται ανάμεσα στο μπαρ και την κλίμακα, τοποθετούμε τραπέζια με σκαμπό για τους θαμώνες που περιμένουν για τραπέζι.

• **Α' ΟΡΟΦΟΣ**

Στον Α' όροφο θα στεγαστεί η καφετέρια. Τα W.C. τοποθετούνται στην ίδια θέση όπως και στο ισόγειο (προς διευκόλυνση της υδραυλικής εγκατάστασης). Στον χώρο που στο Ισόγειο θα κατασκευαζόταν η κουζίνα, τοποθετούμε ένα επιπλέον μπαρ για την κάλυψη του μεγαλύτερου αριθμού των τραπεζοκαθισμάτων. Και από αυτό το μπαρ μπορεί να γίνεται χρήση του βοηθητικού ασανσέρ.

- **ΔΩΜΑ**

Στο δώμα θα στεγαστεί μπαρ που θα λειτουργεί μόνο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Συνεχίζουμε μόνο το ένα βοηθητικό ασανσέρ στο οποίο κατασκευάζεται και το μπαρ του δώματος. Στεγάζουμε το μισό τμήμα, σαν προέκταση της απαραίτητης στέγασης της κλίμακας, των ασανσέρ και του μπαρ. Στην απόληξη της κλίμακας (όπως και σε όλη την κλίμακα) και περιμετρικά του δώματος, τοποθετούμε κιγκλίδωμα ίδιο με αυτό που υπήρχε στο μπαλκόνι.

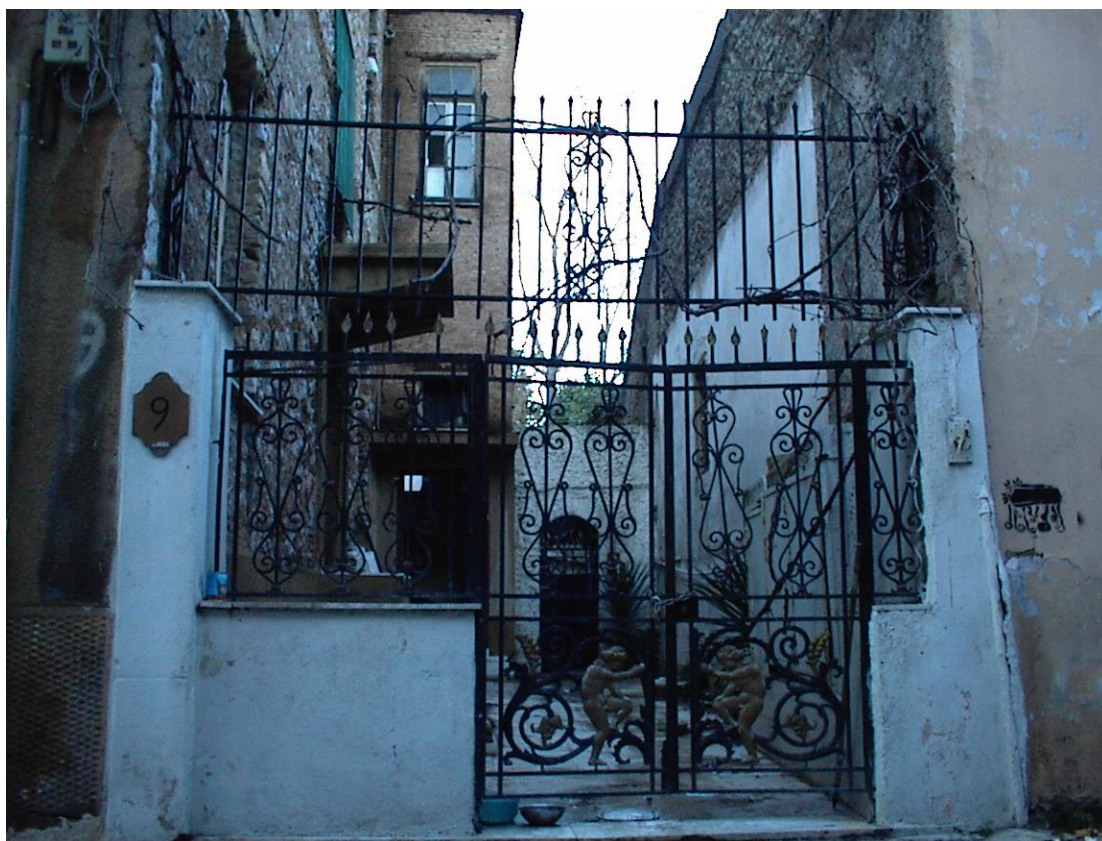
- **ΓΕΝΙΚΑ**

Η όλη μετατροπή του διατηρητέου κτιρίου σε καφετέρια – εστιατόριο γίνεται διατηρώντας το ύψος και το στυλ που αρχικά είχε. Κατά συνέπεια, διατηρούμε όλα τα εξωτερικά κουφώματα και κιγκλιδώματα. Η εσωτερική διακόσμηση διατηρεί το ίδιο στυλ.

Η μόνη διαφορά στην εξωτερική όψη του κτιρίου βρίσκεται στην σκεπή που αποξηλώνεται και αντικαθίσταται με το μπαρ που κατασκευάζουμε και το περιμετρικό (ίδιο με το υπάρχον) κιγκλίδωμα.

Λόγω περιορισμού του χώρου που είχαμε, αδυνατούσαμε να κάνουμε πρόβλεψη για θέσεις στάθμευσης.

Σήμερα το διατηρητέο βρίσκεται εγκαταλελειμμένο. Ελπίζουμε στο μέλλον να γίνουν προσπάθειες αναπαλαίωσής του, για να μπει άλλο ένα λιθαράκι στην διατήρηση των νεοκλασικών μνημείων στην Ελλάδα.

Εικ. 7, 8 Ένα από τα λίγα στοιχεία του νεοκλασικισμού που διατηρούνται ακόμα στο διατηρητέο μας: τα κιγκλιδώματα της εισόδου και του εξώστη.

Εικ. 9 Η είσοδος που οδηγούσε στην στάθμη του Ισογείου και οι σκάλες του Υπογείου.

Εικ. 10 Διαμόρφωση της πρόσοψης «έσβησε» όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν ένα νεοκλασικό.

Εικ. 11 Τα τετραγωνισμένα φουρούσια τείνουν προς τον κλασικισμό και όχι προς μία πιο ρομαντική άποψη.